

Arkivpodden

Transkribering av avsnitt 37: Ukrainas äldsta konstitution – varför finns den i Sverige?

[Musik]

Jan Mispelaere: "Efter att jag släpptes av Osmanerna har jag med fara för eget liv och stora ansträngningar ihopsamlat alla de publika papper och dokument som efter kalabaliken har kvarlegat förskingrade och halvt uppbrända samt nedtrampade på hans majestäts gårdsplan. Sedan färdade jag till tartarbyn Korsan, fyra mil från Bender, där jag hittade största delen av våra räkningar och bokföring som jag tillsammans med Karl XII:s storbibel behövde köpa tillbaka."

Jim Hedlund: Hej och välkomna hit till arkivpodden Dokumenten berättar. Jag heter Jim Hedlund och jag sitter som vanligt här i Östersund och nu kära lyssnare blir det historia på högsta nivå. Historia som säkert format hur delar av östra Europa ser ut idag faktiskt. Vi kommer nämligen att flytta oss tillbaka till 1713 och Karl XII:s bravader i Bender och för att få hjälp med det här så har vi idag en gäst från riksarkivet i Marieberg i Stockholm och han heter Jan Mispelaere och är arkivarie men också fil doktor i historia. Och Jan är väldigt engagerad i forskningen kring dokument från Ukraina och just historik kring Ukraina är ju faktiskt en liten, het potatis i den regionen idag, men nu säger jag: Hej och välkommen hit Jan.

Jan: Det är ett citat från Gustaf Soldans egen berättelse om hans egen karriär. Vad han har gjort för någonting i sitt liv och då rabblar han upp allt som kan vara av vikt för att presentera sig för en ny post. En ny anställning hos staten eller kronan. Utifrån det så vill han lyfta det som är intressant och viktigt och den här händelsen är just så viktig för att han har då gjort, enligt hans synpunkt, en jättestor insats för kronan och för fältkansliet. Jag tror, om jag minns rätt, att han ska söka en ny tjänst inom kanslikollegiet, alltså det kungliga kanslikollegiet.

Jim: Aha, men Jan, de här dokumenten som han räddar här, när är de ifrån, vart var det här? Du måste berätta lite för mig nu.

Jan: Han själv säger inte när de är skrivna eller något sånt, men utifrån sin kontext förstår vi att det är i Bender på kungens gård. Det är där kungahuset fanns. Han nämner kalabaliken. Då menar han någon gång efter 1713. Då samlar han ihop dem, så någonting måste ha skett där med dessa dokument och det är väl det som jag gärna ville gräva lite djupare i, för att få veta vad som hände var och när. Det var ett helt pussel att lägga.

Jan: De hör till riksarkivets samlingar, men de är väldigt utspridda över olika delar, olika volymer, olika serier, även olika bestånd. Så de är inte placerade i ett enda litet bestånd som man kan peka på i hyllan. Men de kommer från fältkansliet i Bender. Och med bestånd menar jag olika arkiv och Soldan, han var krigskommissarie. Krigskommissarien, han tog hand om bokföringen, kungens krigskassa, inflödet av pengar, betalning av löner. Hela logistiken organiserades ekonomiskt av honom och hans medarbetare. Han samarbetade väldigt nära med fältkansliet. Fältkansliet, kan man säga, är kungens, utrikesdepartementets byrå idag, som finns där ute på plats och de följer honom hela tiden.

Jim: Det var ju verkligen ett stordåd att han räddade det som räddas kunde av det här. Det är en kulturskatt det här.

Jan: Eftersom fältkansliet, framförallt då när de var ute i fält, hade i uppgift att åtminstone delvis sköta alla utrikesärenden tillsammans med kungen, för kungen var enväldig härskare. Så han bestämde att all utrikeskorrespondens, alla förhandlingar, allt som hade att göra med utlandet, skulle skötas av honom själv eller hans stab och då var det någon anställd på det kungliga kansliet. Han var von Müllern, Gustaf Henrik, Gustaf von Müllern, som idag skulle kallas för utrikesminister, mer eller mindre. Han var ytterst ansvarig för det. Så all korrespondens med ambassadörer, regeringsrepresentanter från andra länder, förhållanden med andra riken och andra länder, det kom in via von Müllerns lilla sekretariat som befann sig där på plats. Han hade ett led i eget hus vid tillfället när kalabaliken startar.

Jim: Det här låter väldigt spännande, det är ju så. Men Jan, vad har du för relation till det här? När fick du intresse för det här? Hur fick du överhuvudtaget nys om det här?

Jan: Eftersom jag jobbar på riksarkivet på Marieberg har jag tillgång till de här handlingarna, men det är inte bara det. En del av mitt jobb är att ordna upp arkiv, förteckna dem och göra dem tillgängliga. Så på det viset kommer jag in, men det har också att göra med att folk ställer frågor till mig. Det var några journalister från Ukraina för många år sedan som frågade efter Ivan Mazepas brev, som är en av våra allierade under stora nordiska kriget. Vi har några brev som vi

uppsnappade och då hamnade de i svenskarnas händer. De frågade efter de här breven och om jag kunde göra kopior av dem och så rullar det iväg. Jag blev intresserad av vem han var, fördjupade mig i Ukrainas historia. Sen kommer frågan från ambassaden från Ukraina. Har ni några handlingar om oss som vi skulle kunna ställa ut? Det var ett bra tag före kriget och då började jag jobba med det. Genom de här frågorna vill jag också göra någonting åt att det låg så spritt överallt, över olika bestånd, och folk hittar inte eller de vet inte vilken volym de ligger i och så kan de inte beställa kopior. Eller de frågar då var kan vi hitta det där? Så när jag letade och sökte så stötte jag på nya materialtyper, som jag började studera själv.

Jim: Du lägger pussel här nu för att få ordning på det hela. Men du, Jan, jag har både hört och så har jag sett på bilder på de här handlingarna och de här arkiven att de är lite lortiga. En del är väldigt lortiga och leriga och så här och du har forskat på det här. Du har gjort ett jättejobb med det här. Kan du berätta för oss?

Jan: Ja, de här handlingarna, som jag tidigare nämnde, är spridda över många olika arkiv, små arkiv. Det gör att man inte tänker på det när man är arkivarie att: "Ja, jaha, det är ytterligare en smutsig handling". Många är skadade och många har lidit av fukt. Många har blivit smutsiga någon gång. Enskilda akter eller blad är skadade just för att de är så pass gamla, men när man börjar se ett mönster, när man börjar öppna de här kartongerna och se åter och återigen att handlingar från ungefär samma tid, från stora nordiska kriget i samband med fältkansliets arbete, då börjar man tänka efter: "Ja, men vänta nu. De här som var så leriga, var det inte också ett brev från von Müllern eller var det ambassadören också som skickade in någonting?" Så då började jag tänka kring det här och eftersom vi har en jätteviktig handling från Ukraina som heter Benderkonstitutionen, som också är smutsig och som vi inte hade någon aning om varför, så började jag ännu mer forska i det för att då börjar det bli spännande. För att i så fall skulle jag kunna ge ett svar på varför vi har den handlingen i Sverige.

Jim: Jag går tillbaka till det här med kalabaliken i Bender, vad är det som utlöser den? Har vi någon... Kan du ge oss lite grann mer kött på benen om själva den här händelsen?

Jan: Det handlar om att, om man backar lite i tid, man kommer från Poltava, har blivit besegrade på slagfältet, retirerar och söker ett ställe där man kan hitta skydd från de som förföljer kungen och de trupper som lyckas ta sig iväg från slagfältet. De går över Dnper och ser ingen möjlighet att gå söderut till Krim, men de kan svänga in mot vad som är dagens Cherson, en stad vid Svarta havet. Där blir de

emottagna av guvernören och de hör till Krimkhanatet. Krimkhanatet är under den tiden en väldigt viktig vasallstat under det Osmanska riket, under sultanen. Sultanen ger dem då senare skydd i Bender. De vandrar vidare. Det är en garnisonsstad som ligger på den här sidan och med den här sidan menas västra sidan av Dnestr. Så Bender ligger i Moldavien. Där är det samma sak. Moldavien är på den tiden en lydstat under det Osmanska riket, mycket mindre, men dubbelt så stort som dagens Moldavien. De får bo där som vänner till sultanen och de blir omhändertagna. Vid vissa tillfällen lyckas de så bra med diplomati från Karl XII:s och kosackernas sida att de får stora summor pengar under ett visst ögonblick i slutet av 1710. De kan börja hoppas på att de ska slå tillbaka tsarens arméer ut ur vad som är dagens Ukraina, ut ur Polen. När vissa grupper inom då Osmanska riket börjar tycka att: "Men allt det här krigandet är det inte bättre att till exempel gynna handeln i Svarta havet än att vi ska slösa massor med pengar på arméer och trupper när motståndet ökar mot Karl XII:s initiativ?" Så börjar den här alliansen som man har byggt mellan Osmanska riket, Valakiet, en del av dem, den polska kungen som är på Karl XII:s sida och kosackerna som är från de ukrainska områdena, den alliansen börjar vittra sönder, åtminstone från osmanernas håll och då vill man ju få bort Karl XII från Bender. Eller åtminstone är det en del i regeringen, om man nu vill kalla dem så, som kämpar emot Karl XII:s diplomati. Så det gör att vid ett visst tillfälle så skriver Ahmed III, sultanen, ett brev. Han vill att Karl XII och eventuellt ukrainska trupper ska hjälpa honom med att hålla tsaren ifrån det Osmanska riket. Det är en sak, men för att man ska åstadkomma det rent strategiskt så tänker han sig att Karl XII ska leda en armé från Skandinavien till neråt, inte att Karl XII ska vara kvar i Bender och låna sultanens arméer för att göra motattack mot tsaren tillsammans med kosackerna. För jag tror, det är min tolkning, att det är det som Karl XII vill. Det är inte bara att han inte kommer igenom Polen för att de tsariska trupperna befinner sig där och spärrar vägen mot Norden. Jag tror att han verkligen vill vara härskaren som nu ska göra ett motanfall och besegra tsaren för gott. Så när de här falangerna som går emot det här initiativet får mer och mer slagkraft så faller alliansen mellan det Osmanska riket och Sverige sönder bit för bit. Så Ahmed III skriver till den lokala guvernören: "Se till att Karl XII nu reser tillbaka till sina länder och du får göra och använda de medel för att få bort honom som du anser är vettiga." Och det övertolkas kanske från guvernören. Och Karl XII, som är så envis och inte ger sig och tror att man kanske ska förråda honom och leverera honom till tsarens händer, vägrar att flytta på sig. Det gör ju att man samlar tiotusentals tartarer och osmaner runt Bender, alltså svenskarnas läger, och belägrar dem.

Jim: Så här hade man... Det här blev ett problem. Dels hade vi en svensk, ganska envis kung. Och sen folkmassor eller en guvernör som anser att nu har de fått nog och det där funkar inte. Vad blev resultatet till slut?

Jan: Först försöker de svälta ut svenskarna, men lokalbefolkningen, de från Moldavien, de från stan och även Osmanerna som har umgåtts med svenskarna på plats i flera år, känner ju varandra. Så det funkar inte riktigt. De försöker smuggla in varor, gör råder utåt och lyckas ta proviant. Så det funkar inte. Till slut ställde de upp ett antal lätta kanoner och tänker att "men nu ska vi skrämman ut dem och så får de väl ge sig". Men kungen ger sig inte och stänger in sig i kungahuset till slut. Efter en dag av beskjutningar och små strider blir det bara mer och mer våldsamt.

Jim: Det flippar ur lite, helt enkelt.

Jan: Det kan man nog säga för att det var en hel del... alltså kosackerna och von Müllern till exempel, som skulle försvara kansliet med några tjänstepojkar och kanslisterna, de hade gett sig för länge sedan under dagen. Andra som satt på barriaderna hade också behövt ge upp. Men alla som var svenskar, som ansågs tillhöra svenska armén, de blev tillfångatagna. Så kungen sitter där i kungahuset och gör sin sista strid, men lyckligtvis så övertalas han av de människorna som är där inne med honom, 30- till 40 stycken, att: "Nej, men det kan du väl inte göra? Du är ju kung." Men det här hjältemodet, det här att det ska vara någon slags heder och kämpa till det sista, det låg tydligen djupt hos honom. Så de gav sig inte.

Jim: Vad jag förstår, att till slut lyckades osmanerna övermanna Karl XII?

Jim: När jag hör om det här så får jag en inre bild av det här kaoset. Det är ju papper både i luften och på backen och det liksom bara sprids ut med vinden. Det måste ha gått mycket förlorat också.

Jan: Ja, och det säger ju von Müllern själv. Han är ju ganska förtvivlad över att vissa saker, men jag tror att det var en minoritet men ändå jätteviktiga handlingar, måste ha gått förlorade. Det är samma med Soldans bokföring att vissa kvitton och betalningsbevis, vissa delar av den här bokföringen, saknas, men inte så himla mycket som man skulle kunna misstänka att det skulle kunna ha varit om man inte hade plockat ihop dem.

Jim: Det är två hjältar i det här, eller får man säga hjältar? Dels han som räddade det här, som kom på att nu måste vi ta rätt på det här, och så sen är det faktiskt ni som har gjort det. Du som har gjort

efterjobbet och lagt ihop det här. För det här har inte varit självklart innan, att det här var från samma tillfälle, eller?

Jim: Det handlar om viktiga politiska handlingar. Det handlar om handlingar som visar på Sveriges utrikespolitik i en mycket turbulent tid. Det är handlingar som kunde ha gått förlorade, men som du nu då, Jan, har forskat på. Du hör ju nu att jag vill veta lite mer om din forskning. Var kommer den här smutsen ifrån?

Jan: Det i sig är den viktigaste frågan jag har sysslat med de senaste tre åren. Mina kollegor har haft olika tankar om det. Jag själv har haft olika tankar om det. Vi försökte gissa var någonstans på vägen kan man ha tappat dem i leran eller hur kommer det sig att det sitter så mycket jordrester på dem? Om man ser dem är det verkligen jordfläckar och pölar. Man ser att det har skvätt jord på dem. Vissa har små hål brända in i pappret som är spår efter gnistor, kan man tänka sig. Andra när vi börjar titta på dem under mikroskop har liksom hårstrån i de här jordkakorna och det är små fjädrar och det är framförallt halm och grässtrån som vi misstänker är från någon gödselstack eller någonting. Så den här smutsen som sitter fast på så många dokument, det måste ha hänt någonting, där man misstänker att det här är ingen enstaka händelse att en kurir tappar ett brev ner i backen. Det måste vara någonting annat och det är det det handlar om då.

Jim: Ja, vad har du för bild av händelsen?

Jan: Ja, det är lyckan när jag började forska i breven själv, att hitta vittnesmål om att de säger typ, efter kalabaliken: "Jag har tappat de här räkenskaperna och jag kan inte bevisa för kammarkollegiet här som ska betala ut löner för människor som har kommit tillbaka från stora nordiska kriget, för att de här kvittona gick förlorade i det benderska tumultet." till exempel står det. Följer man alla dessa små fragment och spår, såsom Soldan berättar, så hittar man en förklaring till varför de är smutsiga med hjälp av dessa källor. Men inte nog med det. Till slut så hade vi kartlagt var alla dessa fanns, i olika volymer. Jag tog massor med bilder och så valde vi ut vissa dokument som vi skulle då studera rent kemiskt och fysiskt i labb.

Jim: De här jordproverna, till exempel, på de här dokumenten, får vi höra lite mer om det?

Jan: Jo, vi har då gjort det i flera faser för att få ett logiskt sätt att visa att högkonstitutionen i Bender hänger ihop med fältkansliets handlingar. Att de tillsammans flög i leran någonstans, att utifrån det som står i konstitutionen och de papper, dokument och brevväxlingar vi har, så vet vi att den är skriven där. Vi ställer ändå frågan, varför

hade vi den? Varför ligger den inte i Ukraina? För att få ytterligare lite mer bevis om att den hör ihop med fältkansliet då vill vi även på fysisk nivå, eller vad säger jag... atom- och elementnivå försöka studera den här leran som sitter fast. Vi gör det genom att välja ut ett antal, ett begränsat antal, dokument. Vi kan inte studera hur många som helst, men med en tanke bakom det. Så inte bara vad som helst eller vilka som helst. Då var min tanke att vi föreställer oss att von Müllern hade dem liggande i sitt kansli. Allt tyder på att det handlar om handlingar som han har samlat in. Filip Orliks brev, för övrigt, är också smutsiga ibland. Så vi har valt ett av Filip Orliks brev. Vi har valt ett av hans memorialer, alltså en slags skrivelse till kungen där han framställer någonting om vad han tänker om Ukraina och så. Den memorialen har också den smutsen på sig. Givetvis konstitutionen och sen ett antal handlingar som hör till von Müllerns egen brevväxling som är från samma period. Vi vet att konstitutionen upprättades den 5 april 1710. Då har jag valt brev som är skrivna kring det datumet. Så om vi tänker oss att von Müllern har lagt dem kronologiskt ihop i en bunt så borde de här handlingarna ha legat ungefär tillsammans någonstans. Har han däremot lagt dem geografiskt eller ämnesmässigt, så kanske inte alls Filip Orliks brev låg tillsammans med någonting som är skrivet i Tyskland, som anlände samma datum. Han kanske har lagt dem tillsammans med olika avsändare. Så då har vi valt någonting sånt också. Sen har vi slumpartat tre- till fyra handlingar som inte alls har att göra med 1710, bara för att se vad vi då får för resultat. Till slut har vi valt ett dokument som inte alls är skrivet i Bender, som inte har anlant där, som är från 1790-talet och som är skrivet i Stockholm, men där det sitter lera på. För att se om testerna går fel, då kanske inte vi får något bra resultat, men om det stämmer och testet går bra så ser vi att det här dokumentet måste ge helt andra resultat än det som vi hittar på konstitutionen och de övriga dokumenten från fältkansliet. Ett tolvtal dokument totalt blev det. Sen har vi dessutom, det måste vi tillägga, valt jordprover och det har arkeologerna gjort som gör de här testerna, för jag kan inte det här. Det är avancerade labbanalyser som görs. De har valt, från tidigare utgrävningar i Norden och Sverige och vissa ställen, jordanalyser som har gjorts då och jämfört de resultaten med de som vi hittar från fältkansliet och på konstitutionen och ser hur de förhåller sig till varandra. När man då isolerar olika element som vanligtvis förekommer i jord, som järn och kalcium och silicium, då ser man att när man isolerar dem, att man har ett visst kluster med dokument från Bender. Man har ett kluster med dokument från utgrävningarna som hör ihop. Man ser att de samlar sig. De betar sig liksom de här elementen gentemot varandra på ett visst sätt och mitt i klustret med dokument från Bender där ligger konstitutionen, som är där också från de här mätpunkterna vi har. Det ger ett bra resultat. Vi ser att det är en skillnad.

Jan: I nästa fas, då kanske vi även gör kemiska tester med tops och tar prover på det sättet. Nu har det varit med röntgen. Så röntgenstrålar, bombarderar, det som finns i jorden och då får man ut resultat som visar vilka element som finns.

Jim: Det är inte klart än förstås.

Jan: Nej, och jag är lika nyfiken, men vi får se. Det är ett jättestort jobb att bearbeta för arkeologerna. Just de här resultaten.

Jim: Det där blir spännande. Nu går jag tillbaka till Bender. Den här konstitutionen, Benderkonstitutionen eller konstitutionen i Bender, jag vände väl lite på det där. Kan du ge mig lite mer om vad det är? Vad var det?

Jim: Betyder det här någonting för de i Ukraina idag? Hur många vet om det här? Har du någon...?

Jan: Det är jättemånga i Ukraina som är väldigt medvetna om att konstitutionen finns, men om de känner till innehållet så väl, det är en annan fråga förstås. Den är skriven på latin och man måste ha en bra översättning och tillgång till hela den kringliggande kunskapen om hur det här kom till, men det har ett stort symboliskt värde, eftersom dokumentet pratar om en självständig stat, ett självstyre. Just därför är också de övriga handlingarna i fältkansliet väldigt viktiga för Ukraina, eftersom de inte bara beskriver Ukrainas historia utan också det gemensamma, vad som händer med andra europeiska länder, för hela Östeuropa och Norden. Hur alla var invecklade i den här statsbildningen som man försökte få till.

Jim: Historia kan vara så spännande och man kan levandegöra den på olika sätt och jag förstår att du har lite tankar på att göra det här fältkansliet som vi nämner, att du skulle kunna få till det som ett digitalt fältkansli som man kommer åt från nätet. Stämmer det?

Jan: Ja, det är min dröm, att det ska leda till det och så kan jag kanske skriva en arkivguide som egentligen ska hjälpa forskare och intresserade att komma åt materialet lite lättare också, så att de får en överblick över vad det innebär, vad fältkansliet innehåller. Men eftersom det är helt splittrat, så blir det ett slags digitalt fältkansli på nätet och nu har vi skannat stora delar av det här materialet redan som är tillgängligt på vår hemsida. Om man är intresserad så kan man gå in på hemsidan på riksarkivet och hitta det under ämnesområden.

Jim: Jaha, fantastiskt, jag kom just till det. Om man nu är intresserad och vill vara med på den här resan, då är det där man kan hitta material.

Jan: Där ligger primärkällorna. Där ligger också ett filmklipp som ger lite bakgrund om vad konstitutionen är och hela den här historien kring Prutfältståget, men det är framförallt primärkällorna som beskriver Ukrainas och andra östeuropeiska länders historia. Det som vi har gemensamt med Sverige.

Jan: Ja, men det är väl i första hand för dem jag gör det och för det gemensamma kulturarv som vi har, så att det blir tillgängligt både för dem och för oss.

Jim: Ja, det är underbart. En sista fråga innan jag låter dig gå, blir det någon bok?

Jan: Ja, det blir det absolut. Om jag får lite tid att skriva. Absolut, utan tvekan.

Jan: Hej.

Jim: Hörru du, det här citatet. Vad var det?

Jim: Man har bara hört talas om det.

Jan: Osmanerna och tartarerna har fått order om att de inte får skada kungen. De måste tillfångata honom. De måste också ha blivit lovade en stor pengasumma eller någonting, en belöning, om de får tag i honom. Så de gjorde allt möjligt för att få ut honom ur kungahuset. Till slut så tände de eld på ena gaveln, på den motsatta sidan av var den lilla truppen befann sig, där kungen sover i sin kammare. När det började brinna, så måste de röra på sig. De hade spikat igen fönster och barrikaderat sig bakom dörrar, tunnor och runt huset. När de är inne i byggnaden, är den sista utvägen de har är kungens lilla kammare på den andra gaveln. Men när det brinner i trossbotten, hela vinden rakt igenom, så börjar allt sippra ner från taket, på deras mössor, på deras vapen. De skjuter med krut och då går vapnen av av sig själva och gnistorna faller ner på den här luntan. De berättar om den här otroligt spännande situationen där de antingen ska sätta livet till genom att brinna inne, eller så måste de göra någonting. De måste springa ut och så kan de övertyga kungen att vi fortsätter striden i det nya kansliet mitt emot kungahuset, som är 50 steg härifrån. Det har inget trätak, säger de, så det kommer inte att brinna. Så det som händer är att det brinner i kungahuset. Det brinner i vissa byggnader, kanske att kanslihuset hade någon våning där man redan hade förstört saker. I vilket fall, där befann sig von

Müllern tidigare. Så de springer ut genom bakdörren och på något sätt, om han snubblade över sina egna sporrar eller om en kökspojke sprang in i honom eller osmanerna sprang på honom på en gång, han blir i vilket fall övermannad och arresterad tillsammans med alla som befinner sig där.

Jim: Och mitt i all den här kalabaliken, så är det också de här dokumenten som flyger ut från det här kanslihuset förstås. På något sätt så kommer de ut i myllan där utanför.

Jan: Ja, som sagt, von Müllern vittnar om det. Fabrice, som är en diplomat som sitter utanför belägringen, utanför barrikaderna, förklädd som osman, tittar på och sedan berättar de att han dagen efter, eller några dagar senare, gick och samlade också papper på gården och hittade en karta, sa han, så tydligen har papper flugit ut där på gården. Under exakt vilka förhållanden det skedde... men man kan mest tänka att von Müllern som befinner sig där, så fort det börjar brinna... det fanns två kanslihus. I någon av dem... det ena brann i alla fall. Man försöker rädda vad man kan. Det här är diplomatisk brevväxling och på högsta nivå. Det är brev till tsaren. Det är brev från sultanen. Det är brev med hemlig skrift. Det är dokument som de måste bevara för framtiden. Man kan tänka sig att man bara kastat ut buntar på gården.

Jan: Nej, det är som jag försökte berätta lite tidigare att man har vetat om många av dessa dokument, skrivit om vissa dokument i andra sammanhang när man har skrivit om stora nordiska kriget eller om de finansiella svårigheter man hade i Bender eller hur man levde där och om Karl XII. Men man har ju inte fokuserat eller ställt den frågan kring de handlingar som är smutsiga. Men jag ställde frågan just för att konstitutionen som vi har som är så viktig, Benderkonstitutionen för Ukraina, är en av de här handlingarna som är smutsiga. Det var samma sak. Vi satt och spekulerade. Men kan Filip Orlik, som är hetmanen för kosackernas armé, och ledningen som befinner sig på plats och i allians med Karl XII... en hetman är den högsta ledaren som är vald. Han är ingen furste av den kosackiska regeringen, skulle man säga. Den gruppen som leder kosackiska folket och kosackiska armén. Men han har också ledningen över hela den juridiska förvaltningen och administrationen. Han har skrivit en handling som är väldigt central för hur man hade tänkt sig att styra det framtida Ukraina, den stat, den självständiga stat, man ska grundlägga där.

Jim: Fantastiskt.

Jan: I det dokumentet uttrycker man vilka befogenheter hetmanen, som jag beskrev, som ska leda den här oberoende staten, ett självständigt Ukraina skulle man säga med moderna ord, fast det handlar om kosackernas territorium och rike... De tillsammans med hetmanerna, ledarna för kosackerna, har då upprättat ett grundläggande dokument som man skulle kunna kalla för en konstitution. Ett avtal, pacta står det på latin bland annat, där de beskriver hur ett manus ska styra det här landet, hur man ska motverka korruption, hur man ska fördela makten. Det är ett av de tidigare dokument som pratar om skilda makter, en rättslig makt, en styrande makt, en... De som är valda. Hetmanen får inte regera som en absolut furste. Det är ganska modernt för sin tid. Det här är tidigt 1700-tal. Som exempel har de den holländska så kallade republiken där man har ett helt annat styre än i de flesta traditionella kungariket. Detaljer utarbetas där för hur man ska behandla befolkningen och hur man ska skattelägga saker. Bland annat kommer då Karl XII också in som beskyddare av det som man har tänkt sig att göra, att han ser till och hjälper till att förverkliga det. Och då skulle jag kunna läsa ett litet citat ur dokumentet, alltså konstitutionen, där man tydligt ser att Sverige är väldigt engagerad i den statsbildning som man har tänkt sig. Då står det så här: "Hetmanen ska också anhålla hos Hans Höga Majestät, kungen av Sverige, att Hans Majestät såsom vår försvarare och beskyddare, inte ska tillåta någon att våldföra sig mot lagar och friheter, framförallt inte mot Ukrainas gränser eller lägga Ukraina under främmande makt."

Jim: Jan, jag måste säga att jag är så imponerad av allt det här jobbet och ditt engagemang och det här är en historia som jag egentligen inte hade någon aning om. Ganska många av de här dokumenten kan haft stor betydelse rent symboliskt för en Ukrainabo.

Jim: Tusen tack, Jan, och du är hjärtligt välkommen igen till vår studio här. Vi kommer snart ut med fler intressanta poddar och det här är så spännande, så fortsatt bara härda ut. Vi kommer snart igen. Nu stänger vi arkivstudion för den här gången. Tack så mycket.

[Musik]